

■ A Györgyfalvi negyedben, a Detunata sétány egyik égbé magasodó tömbházában lakik Török Borbála, aki korát meghazudtoló energiával, lelkesedéssel, szellemi frissességgel beszél életéről, családjáról, környezete ügyes-bajos dolgairól. Bori nénivel óráig beszélgettünk. Temérdek történet kerül elő a képzeletbeli tarisznyából – a későbbiekben teljesebb tartalmát is megosztjuk olvasóinkkal, itt most elsősorban a várossal kapcsolatos emlékeket idézzük fel.

Török Borbála elmeséli, hogy két év múlva, 2018-ban lesznek ötvenévesek a Detunata sétány tömbházai, korábban rét volt a lakótelep helyén. – Nem lehetett semmit kapni, se tejet, se kenyeret, se málélisztet, se krumplit... Én a Méhes utcában laktam, és innen szedtem martilapit, amiről tudtam, hogy ételt lehet készíteni belőle, vagy pedig sóskát, lobodát, és meg-

A szövőgyárban is beszéltek magyarul

főztem. Tettem hozzá ecetet, sót, rántást, zsírt vagy olajat, s annyi sem maradt belőle, hogy a szemébe tegyük. Úgy éltünk vagy 5-6 hónapig, s nem betegedtünk meg, a gyerekeim soha nem voltak orvosnál – magyarázza az egyedül élő asszony.

Bori néni 1921. május 4-én született Felenyeden, majd 1938-ban jött férjhez Kolozsvárra; azóta, az 1942 és 1945 közötti időszakot leszámítva mindvégig itt élt – a szemfülesebbek megállapíthatják, hogy úgyszólván nem pontosan illeszkedik az általunk előre meghatározott koordináták közé, lévén, hogy „még csak” a 96. életében jár... Mi viszont, ha már rátaláltunk, és készségesen, kedvesen fogadott a házába, a megannyi emlékről nem is beszélve, nem voltunk hajlandók „lemondani róla”.

Örömmel tapasztalja, hogy egyre több magyar vonatkozású esemény zajlik Kolozsváron, s hogy sok magyar érkezik a városba. – Hallgatom a rádiót, és mindig jóleső érzéssel tölt el, ha valami jó dolog történik ilyen értelemben, ma reggel például a Kolozsvári Magyar Napokról beszéltek – mondja. Régen még több magyar volt itt, a román kollégái közül is majd mind az összesen beszélték a nyelvet. A szövőgyárban dolgozott, az egyik román asszony pedig, aki Erdőfelekről járt be, meg is szó-

lította egyszer a munkában: „Te ne beszélj velem románul, beszélj magyarul!”

Nem volt különbség olyan téren, hogy ki magyar és ki román, nem ártana visszahozni ezt a „gyakorlatot”, fűzi hozzá, ugyanakkor még jobb lenne, ha lehetőleg több magyar bekerülne az önkormányzatokba. Öröme, hogy számos erdélyi városban sikerült magyar embereknek fontos pozícióba kerülniük a legutóbbi választásokon, s boldogan vette tudomásul, hogy háromnyelvű (román, magyar, német) helységnevtáblák kihelyezéséről döntött nemrég Nagybánya önkormányzata. És már ott is tartunk, hogy mi hiányzik még Kolozsváron/Kolozsvárról: a többnyelvű táblák, amelyekről már oly sok szó esett, mégsem sikerült máig a helyükön tartani őket...

Az álombeli Kolozsvár-kép helyett egy régebbi, visszatérő álmát osztja meg, amely a hosszú élethez is kapcsolódik: „amikor 30-40 éves voltam, mindig azt álmodtam, hogy repülök. Megkérdeztem az idősebb asszonyokat, amúgy is az idősebbekkel szerettem társalogni. Azt válaszolták: hosszú életet jelent, ha az ember ilyesmit álmodik. Igazuk volt, aztán hogy még mennyit ad a Jóisten, az már ő dolga.” (Lejegyezte: Ferencz Zsolt)

Karácsonyvár a '70-es évekből

Egyed Ákos a tudós öregúr kedvelt figuráját eleveníti meg városunkban. Egyetemistaként került Kolozsvárra, és már több mint hatvan éve a város metamorfózisának szemlélője. Történetéről, láthatatlan kincseiről talán mindannyiunknál többet tud. Ezúttal kedvenc helyeiről is faggattuk.

■ – Minden városnak egyéni arca van. Ezt nemcsak a városképről lehet leolvasni, hanem benne zajló élet minőségéről is. Kolozsvárról szokás azt mondani, hogy Erdély szellemi fővárosa, bár valószínű ezt a meghatározást nem mindenki osztja. De az tagadhatatlan, hogy a tudományos és kulturális élete intenzív és változatos. Az ember gyakran van abban a helyzetben, hogy nehezen tudja eldönteni: melyik társaság vagy intézmény rendezvényét helyezze előtérbe másoké rovására. A szakmánál maradván, csak történeti témájú konferenciát, előadást vagy vitát legalább öt szervezet hirdet (gyakran kettőt is ugyanazon nap ugyanazon időpontjára, amit el kellene kerülni). Magam a Kolozsvár Társaságnál a 700 éve városi rangot kapott Kolozsvár történetét bemutató sorozatnak afféle házigazdjaként szoktam közreműködni, és örömmel látom az érdeklődés fo-

Milyen érdekes, kincses, befogadó ez a város!

kozódását a város múltja iránt. Még nem szóltam a városban megjelenő folyóiratokról, lapokról, amelyek éltetik a tudományt és kultúrát. Jó volna tudni, hogy Kolozsvár lakossága mennyire él, milyen arányban a rendelkezésre álló lehetőségekkel. Különösen a magyar lakosságra gondolok.

Az emlékezés örök emberi tulajdonság, s nem könnyű kiválasztani a „leget”, mert ezekből is sok gyűlhet össze egy élet folyamán. A városhoz kapcsolódóan nekem sokszor jutnak eszembe a „rég” Kolozsvárral való ismerkedésem első napjai-hetei. Történt ez 1948-ban. Főleg az bukkann fel a fejemben, hogy milyen nagynak, érdekesnek, szépnek, „kincsesnek”, ugyanakkor befogadónak láttam. Ez bizonyosan nem volt teljesen független attól, hogy egyik városvezetőnk (mármint a Bolyai Egyetem első éves történelem szakosainak) nem volt más, mint Kelemen Lajos, akinek városbemutatója máig tartó élményt jelentett: átfogó városképet tudott nyújtani, amiben benne volt a történelem és a szeretet is. Fokozta a Kolozsvár iránti vonzódásomat megismerkedésem a Magyar Színházzal, ahol statisztaként „felléptem” néhányszor. Ne maradjon ki a „legek” közül a családalapítás, a gyermekek születése. Akkor már tudományos kutató voltam a Történeti Intézetnél. Akár rácsodálkozhatnánk arra is, hogy minimális fizetéssel (amely valóban csak éhenhalás ellen volt elegendő) mertük (a többes szám indokolt, mert a kollégáim ugyanígy jártak el, ez volt akkor a trend) vállalni, sőt magától értődőnek tartottuk akkoriban egy férfikort elért embertől a családalapítást.

– *Kifogásol-e valamit a város életében?*

– Mindenekelőtt azt a több ezer (talán 25–30 000) magyart, akik az utóbbi három évtizedben kivándoroltak Kolozsvárról. Emiatt sokkal gyengébbek lettünk, ami már-már kolozsvári jövőnket veszélyezteti. Persze joga van bárkinek megválasztani a lakhelyét, s az elvándorlás okai is lehetnek sok esetben indokoltak. Ettől azonban a hiány marad, amit éreznek a magukra hagyott öreg szülők, az egyes közösségek, baráti körök s intézmények. Más vonatkozásban: hiányolom azt a szándékot a mindenkor város vezetősége és más érdekelt szervezetek részéről, hogy eltávolítsák a város területéről azokat a feliratokat, amelyek hibás adatokat közölnek, például az 1848–49-es polgárháború román áldozatairól, s amelyek nyilvánvalóan zavarják a város magyar lakosságának közérzetét. Ugyanakkor hiányolom a magyar elnevezéseket az utcai névtáblákon.

– *Kedvenc helye Kolozsváron?*

– Életem nem kis részét tudományos kutatóként az Egyetemi Könyvtárban töltöttem. Szeretem azt a kellemes légkört, amely ennek az intézménynek a működését jellemzi. A szakszerű könyvtári munkára gondolok elsősorban, de nemcsak erre. Néhány éve visszakapta eredeti belső építési szerkezetét, ami lehetőséget adott a vizsgákra készülő egyetemi hallgatóknak, kutatóknak, olvasóknak arra, hogy időnként a tágas folyosókon egy-egy kávé mellett elbeszélgessenek. Jólesik találkozni, szót váltani a rendszeresen visszajáró kutató kollégákkal. S bizony, az sem mellékes, hogy a különböző termek elnevezései között felfedezhetjük a tudós Bolyai János, valamint

olyan volt igazgatók nevét, mint Szabó Károly és Valentiny Antal, illetve olyan kultúrpolitikusét, mint (gróf) Mikó Imre. Azt viszont csak sajnálni tudom, hogy az utca már nem viseli az ő nevét. Amikor a könyvtárból haza indulok, a lábam szinte önmagától visz a Sétatérre át, amely példásan rendben tartott része a városnak (csak ne rontsák el olyan Untold féle rendezvényekkel).

– *Milyennek szeretné az elkövetkező évszázadokban a kincses várost?*

– Földrajzi helyzete és a különböző történelmi korszakokban betöltött funkciója következtében Kolozsvár híd-szerepet töltött be Erdély régiói között. Jó volna, ha így lenne a jövőben is. Azt is szeretném, hogy a magyar közösség méltó helyet kapjon a város vezetésében és közéletében.

Egyed Ákos a Mikó-szobornál 2005 novemberében

T. Veress Éva természettudományi szakíró, volt egyetemi tanár éppen holnap lesz 77 éves. Születésnapjára ő ajándékozott meg bennünket kolozsvári emlékeivel.

■ – Kolozsvárra 10 éves koromban kerültem, mikor édesapám professzori kinevezést kapott az Agrártudományi Egyetemre. A Sétatér mellé költöztünk, így az meghatározó szerepet játszott és játszik mai napig is az életemben. Gyermekkorom legkedvesebb emlékei közé tartoznak a délutáni korcsolyázások a sétatéri tavon, az édesapámmal közös kirándulások a környéken. Akkoriban a leckével nagyon gyorsan elkészültünk, csak így kaptunk engedélyt szüleinktől, hogy kimenjünk a tóra korcsolyázni. Sok kedves korcsolyapartnerre emlékszem, köztük Nagy Kálmánra, aki tragikus körülmények között, korán elhalálozott. A mai napig kijárok a Sétatérre, a polgármesteri hivatal által példásan rendben tartott tornaszerep részébe, gyönyörködöm a vadrécek sokaságában, a kis fiókák gondozásában. Sajnálom a hattyúpárt, hogy ilyen óriási zúrzavarban került a tóra. Most is előttem áll az a kedves hattyú család, mely gyermekkorom mindennapjait jelentette. A Kaszinó felújítása is jól sikerült, és tetszik, hogy az esküvőket a parkban rendezik. A kiállítások is jók. Sajnálom, hogy a Kaszinó környékén kivágták a régi csodálatos fákat, és semmivel sem helyettesítették. Nagyon kopár és csupasz az épület. A Sétatér körüli kerítős élő sövény pótlása is satnyán sikerült. Több benne az elpusztult növény, mint az élő.

A régi Kolozsvárhoz sok kedves ember köt – sajnos ma már csak az emlékek. Bajor Bandi igazi jó barát volt, mindig számíthatott rá az ember. Hihetetlen memóriával rendelkezett. Látogatásban voltak Bandikóval Róbert Bandi tanáronál. Sok mindenről beszélgettünk, szóba került, hogy nem a mienk az egyedüli paranoiás uralkodó, volt ilyen szép számmal a világtörténelemben, és ekkor a két Bandi elkezdte sorolni a római császárokat, név, születési év, mikor uralkodtak, mi volt a rögeszméjük és így tovább. Hiánytalanul sorolták, hol egyiket, hol másikat, még azokat is, akik mindössze pár órát töltöttek a trónon...

Másik emlékezetes esemény Kolozsvár környékén a gyalui gyűjtőtő partján történt, jó 30 év távlatából is úgy emlékszem rá, mintha ma lett volna. Az augusztus 23-i szabadnapokat töltöttük a tóparton, sátorban. Akkor még heti hat napon át dolgoztunk. Nagy dolog volt a három napos szabadság. Az időjárás nem kedvezett, sokat esett az eső. Végre egy nap kiderült és este táborúztunk gyűjtöttünk. A társaságunk-

Sok kedves korcsolyapartnerre emlékszem

ban volt Csiha Tamás (a későbbi szenátor, felesége Irénke, és gyerekei), Orbán László fizikus és felesége Juci, Orosz László matematikatanár és felesége Julika, Bajor Bandi és felesége Sári, leányuk Kati és férje. Ezen az emlékezetes estén Bandikó 3 órán keresztül kortárs prózát mondott, egyfolytában nyilván minden segédeszköz nélkül. Lászlóffy Aladár, Fodor Sándor, Szilágyi Domokos prózai írásait és így folytathatnám a sort.

Bandikó imádta a főzöttet. Egyik este rántott ózláb gombát szolgáltam fel, amit aznap szedtünk. Azokban a nehéz időkben bizony az erdei gomba sokszor kisegített, változatossá és ízletessé tette azt a kevés élelmiszert, amihez akkoriban nagy nehezen hozzájutottunk. Bandi még le sem nyelte az első falatot, máris jött a frappáns dicséret. Te Éva, ez olyan, mint a rántott velő! Amiről annak idején álmodni sem mertünk. Sajnos Bajor Bandi korán itt hagyott bennünket, hatalmas úrt hagyva maga után, sokkal szegényebbek lettünk és felejtethetetlen jó barát vesztettünk.

Másik emlékem Farkas Jánoshoz, a *Napsugár* hajdani főszerkesztőjéhez fűződik, aki kolléganőm és barátóm, Farkas Anna férje volt. Nusi atomfizikát tanított az egyetemen. Amikor beköltöztünk a Sétatér mellől a monostori négyoszobás panellakásba, mindjárt az elején házszenetelőt tartottunk a Farkas házaspárral. Vörösbort szolgáltam fel valami hétköznapi pohárban, mert jóformán még ki sem voltunk csomagolva. János megszólalt: vörösbort csak talpas pohárban szabad inni. Némi ügyintézés után előkerültek a talpas poharak is. Eszembe jut, valahányszor vörös bort fogyasztok, de sajnos János sincs már, így csak Nusival tudunk nosztalgiázni a régi együtt töltött szép napokról, ilyenkor előkerülnek a közös sízések, kirándulások, egyetemi rendezvények, melyek közül volt főnököm, Ausländer Dezső professzor 60. születésnapja a legemlékezetesebb. Az Egyetemiek Házában tartottuk, az italokat Csávossy György barátja, Ciora Petru egyetemi oktató keverte, és az akkori nehéz időkhez képest minden osztályon felüli volt.

1992-ben megalakult a Kertbarátok Egyesülete és a Bioklub. Havi rendszerességgel tartottunk

A kertészkedés iránti szenvedély már gyerekkorban megmutatkozott

elméleti képzést, tavasszal kerti bemutatókat. Egy ilyen összejövetelel ajánlatot kaptunk egyik kertbarátunktól, Veress Rózsától, hogy Donát úti hatalmas kertjének kis részén hozzunk létre bemutató biokertet. Neki is kezdtünk óriási lelkesedéssel. Férjemmel, Tóthfalussy Bélával (aki akkoriban a kolozsvári rádió főmunkatársa volt) műveltük azt a parcellát óriási lelkesedéssel. Talajgyengítést végeztünk, amire Bakó Béla azt mondta, a Duna-Fekete tengeri csatorna építésénél végeztek ilyen kubikus munkát az elítéltek, mi viszont nem éreztük büntetésnek. Meg is volt az eredménye. Soha olyan szép karfiolom nem termett, mint az ottani kertben, a paradicsom is szépen eresztett, a laskatök felfutott egy kiszáradt fára és onnan lógatta le díszes termését. Rózsának fűkaszállásra kellett volna ember, szóltam Farkas Jánosnak. Rózsától kaptam pár ágyást a mi kertrészünk felett, óriási lelkesedéssel fogott a munkához. Mi a paradicsom palántát édesapámtól kaptuk, aki élete végéig kertészkedett. El is ültettük a meglehetősen vézna növényeket, majd csalánlével locsogattuk. Ettől megtáltosodtak és hamarosan elhagyták a János piacról vásárolt szép nagy paradicsom töveit. Egészséges versenyszellem alakult ki. Jó társaság volt János kertszomszédnak is.

Ezt megelőzően a rádió hátsó részén lévő területen kertészkedtünk. Itt természetünk először cukkinit, egy tövet ültettünk az uborka alagút elejére.

Hamarosan 22 darab cukkinit takarítottunk be. Csodálatos cikória salátánk termett. Egy alkalommal Néda Áginak, a matematika lapok akkori főszerkesztőjének férjem kiállítását rendezett a rádió egyik termében. A megnyitón Ági a virágcsokor mellé hatalmas cikória saláta fejet kapott ajándékba. Nem tudom, melyiknek örvendett jobban... Később Ágival csereakcióba léptünk. Ő képet festett nekem, én kötöttem családjá tagjainak pulóvert, szoknyát, mikor mire volt szükség. Egyik napraforgós képét a szobában máshova akartam tenni egy alkalommal. László Miklós tiltakozott, ne térd: az a legszebb kép a házban, pedig Ági amatőr festő, de olyan egyéni technikája van, hogy bárki megirigylé, és a képei kelendőek.

Férjem akkoriban a mezőgazdasági rovatot szerkesztette. Sokat járt terepre, az anyagokat előre le kellett adni. Így aztán egy alkalommal már szombaton szalagra mondta, hogy Ceuşescu elvtárs miről fog beszélni, és a következő héten a krajovai látogatása alkalmával elhangzott beszéd valóban úgy szólt, ahogy azt Tóthfalussy Béla 4 nappal előbb megfogalmazta.

– Mit hiányol Kolozsvárban?

– Hiányzik a sétatéri korcsolyapálya, hiányolom, hogy a környéken nem sikerült kialakítani egy vikend telepet, ahol lehetne közös kirándulásokat rendezni, táborúztat gyűjtani, ott még a koncerteknek is jó helyük lenne. Hiányolom a sok kivágott fát: a Sétatérrel, a Babeş Sport Park-

ból a Mikó kerti régi botanikus kertből, a Fürdő utcai hársfasort, ezek mellett édeskevés az, amit pótolni sikerült azóta. Hiányolom a városközpont régi arculatát, a kényelmes padokat, a zöld bokrokat, ami mind megtörte a körengeteget és hangulatot varázsolt. Barátnőmmel Beláni Balló Margittal a minap is elszírtuk a régi Főter hangulatát. Mi kolozsváriak azt szoktuk meg, egyedi volt és utánozhatatlan. Ehhez a maihoz hasonló minden nagyvárosban található.

Elismerésem a Polgármesteri Hivatal illetékeseinek, akik a központi parkot (számunkra csak Sétatér marad) szépen rendben tartják, a fűvet rendszeresen nyírják, nincs szemét, a padok is épek, néhol még a fák pótlása is megtörtént. Ha még a Kaszinó körül is ültetnének pár díszbokrot és fát, ebből manapság igen nagy a választék és a kivágott aranyzuhatag bokrokat is pótolnák a Sétatér Szamos felőli részén, egész jó lenne. A park körüli élő sövény is nagyon foghíjas, ezt is jó lenne rendbe tenni.

Nagyon szeretem a világhírű, kolozsvári botanikus kertet, rengeteg virágával, egzotikus növényeivel, japánkertjével, több mint 100 éves bükkösével. Szívesen sétálok a Fellegváron. Csodálatos a kilátás, rossz időben a Panoráma vendéglő üveg falán keresztül lehet a városképet gyönyörködni, este a kivilágított város is csodálatos. Szeretem a sok gondozott zöldés és virágoskert, amiről hónapról hónapra az *Erdélyi Gazda* hasábjain írok. Kikapcsolódást, felüdülést jelent számomra a kertlátogatás, a tulajdonosokkal folytatott tanulságos beszélgetés.

– Milyennek szeretné látni Kolozsvárt?

– Kolozsvár sokat épült és szépült az utóbbi időben: sok épületet hoztak rendbe, számos műemléket újítottak fel, de a kikapcsolt zöld növényeket alig pótolták. Minél több helyen kellene parkot létrehozni, minél több virágot, virágzó fát és cserjét ültetni. Hiányolom a csendet. Nem értek egyet a zajos rendezvényekkel. A Sétatér mellett lakom, a szájszészeti klinika tözsomszedságában. Itt a klinikán számtalan benn fekvő beteg van, közöttük kisgyerek is. Nem mindenki élvezi az üvöltő zenét, főleg mi, a közelben lakók nem, akiknek se éjjelük, se nappaluk 4 napon át. Remélem, jövőre máshol tartják majd a fesztivált.

A régi Kolozsvárhoz sok kirándulás, sok kedves ember köt – sajnos ma már csak az emlékek